

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Лемешко Юлії Олександрівни на тему:

«Селекційно-генетична оцінка великої рогатої худоби поліської м'ясної породи та заходи збереження її генофонду»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство»

Актуальність теми. Ефективна реалізація енергоресурсоощадної технології виробництва племінних ресурсів і яловичини безпосередньо залежить від генетичного потенціалу продуктивності та ступеня його фенотипового прояву на рівні організму, популяції і породи великої рогатої худоби в цілому. В умовах глобалізації та інтенсифікації виробництва спостерігається тенденція звуження генофонду м'ясної худоби. Особливо критично це для локальних, малочисельних порід, які становлять селекційне надбання країни

Для поліської м'ясної породи ця проблема є особливо актуальною у зв'язку з обмеженою чисельністю популяції та необхідністю підтримання її генетичної структури. За результатами досліджень на етапі виведення, породовипробування і використання детально вивчено особливості формування і розвитку генеалогічної структури поліської м'ясної породи, але залишається чимало суперечливих і недостатньо вивчених питань. Тому дослідження особливостей формування генетичних ресурсів поліської м'ясної породи та обґрунтування практичних заходів для попередження звуження її біорізноманіття є своєчасними та науково обґрунтованими.

Про актуальність обраної теми дисертаційного дослідження свідчить також тісний її зв'язок із пріоритетними напрямками наукових досліджень у галузі тваринництва та державними програмами науково-дослідних робіт. Дисертація виконана у рамках реалізації програми фундаментальних досліджень Інституту розведення і генетики тварин ім. М.В.Зубця НААН у 2021–2025 роках за завданням 31.02.01.04.Ф «Дослідити взаємозв'язок селекційних ознак і параметри фенотипового прояву генетичного потенціалу продуктивності великої рогатої худоби м'ясних порід» ДР 0121U108699. Це підтверджує доцільність та практичну значущість представленої роботи.

Наукова новизна одержаних результатів. За результатами проведених досліджень вперше обґрунтовано необхідність реалізації селекційно-технологічних підходів у виробництві поліської м'ясної породи, з урахуванням тенденції до зниження її чисельності. На основі розрахунку критеріїв ризику (коефіцієнт інбридингу $F = 0,08-0,12$; коефіцієнт генетичної різноманітності $GD = 0,65-0,70$) визначено, що існуюча популяція перебуває у критичному стані, що потребує активного впровадження селекційних заходів.

Досліджено можливість використання спермопродукції, закладеної на довготривале зберігання у Банк генетичних ресурсів тварин ІРГТ ім. М.В. Зубця НААН, для розширення генеалогічної структури породи. Аналіз якості та життєздатності сперми показав, що використання цих ресурсів дозволяє збільшити генетичне різноманіття на 15 – 18 %.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні технологічних рішень з реконструкції тваринницьких приміщень для реалізації системного підходу до оптимізації управління виробництвом племінних генетичних ресурсів великої рогатої худоби поліської м'ясної породи в частині штучного осіменіння маточного поголів'я, підвищення збереженості телят до відлучення та зниження собівартості вирощування ремонтного молодняку.

На основі результатів моніторингу популяційного стану та розрахунку критеріїв ризику звуження біологічного різноманіття поліської м'ясної породи сформовані практичні заходи для розширення генеалогічної структури стада. Результати наукових досліджень Юлії Лемешко визнано виробничо придатними та впроваджено в СФГ «Верес».

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати досліджень, що наведені у дисертації, опубліковано в 9 наукових працях, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України та 5 публікацій у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні положення дисертаційної роботи широко апробовані та одержали позитивну оцінку на 5 науково-практичних конференціях різного рівня.

Ступінь обґрунтування наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати виконаної роботи, а також сформульовані на їх основі висновки та пропозиції виробництву характеризуються науковою аргументованістю, достовірністю та практичною цінністю. Високий рівень вірогідності одержаних результатів досягнуто завдяки достатньому обсягу експериментальних даних і використанню сучасних методів їх статистичної обробки та аналізу.

Грунтовний аналіз наукової літератури за обраною темою свідчить про дослідницьку самостійність автора, критичність мислення щодо узагальнення теоретичної інформації та дотримання принципів академічної доброчесності.

Оцінка основного змісту та оформлення роботи. Дисертаційна робота викладена на 171 сторінці комп'ютерного тексту, містить 38 таблиці і 19 рисунків та складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, огляду літератури, матеріалів і методів досліджень, результатів досліджень, аналізу та узагальнення результатів досліджень, висновків і пропозицій виробництву списку використаних джерел (усього 345 джерел, у тому числі 298 латиницею).

Дисертацію викладено українською мовою, структура та стиль виконання відповідають рекомендаціям АК МОН України щодо оформлення дисертаційних робіт.

Відповідність дисертації спеціальності і галузі науки, за якими вона представлена до захисту. Дисертаційна робота Юлії Лемешко відповідає паспорту наукової спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» 20 «Аграрні науки та продовольство» за якою присуджується науковий ступінь доктора філософії.

Поряд з позитивними напрацюваннями у дисертаційній роботі є декілька зауважень та виявлені окремі недоліки:

1. Бажано конкретизувати формулювання новизни і практичного значення отриманих результатів досліджень, акцентуючи увагу на отриманих результатах параметрів селекції тварин поліської м'ясної породи – все що досліджено автором і може бути використано в перспективних планах роботи з породою.

2. У розділі 1, допущено дубляж підрозділу с.61-63.

3. У цьому ж розділі 1, є опечатки, некоректні вирази.

4. У розділі 2 «Матеріали і методи досліджень» на с. 47: у представленій схемі досліду бажано і логічно було б подати завершення – формування параметрів селекції тварин поліської м'ясної породи врх та доповнити методиками що розкидані по тексту в розділі власних досліджень.

5. У розділі 3.4. «Економічна ефективність результатів досліджень» дослідження проведено в цінах 2022 року, без пояснень.

6. Тема і завдання дисертації та розділи «Аналіз і узагальнення результатів досліджень»; «Висновки»; «Пропозиції виробництву» потребують доопрацювання з конкретизацією результатів досліджень щодо встановлення параметрів добору та підбору поліської м'ясної породи врх на перспективу.

7. У розділі «Список літератури» бажано його доповнити роботами вітчизняних науковців що працювали над даною проблемою та привести список в алфавітному порядку, впорядкувавши і посилання по тексту роботи.

Однак, зазначені зауваження не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної дисертаційної роботи.

Аналіз роботи в цілому. За результатами досліджень Юлії Лемешко можна зробити висновок, що дисертаційна робота є закінченою науковою працею, яка була складовою частиною науково-дослідної роботи Інституту розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН та має державну реєстрацію.

Дисертант за вибором теми, методичним розв'язанням поставлених завдань, аналізом літератури та експериментальних досліджень виявила себе кваліфікованим і достатньо коректним науковцем, здатним вирішувати важливі науково-практичні завдання із створення високопродуктивних стад м'ясної худоби шляхом застосування сучасних методів розведення і селекції.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертація Лемешко Юлії Олександрівни на тему: «Селекційно-генетична оцінка великої рогатої худоби поліської м'ясної породи та заходи збереження її генофонду» за актуальністю, ступенем новизни представлених результатів, їх наукової обґрунтованості, повноти викладення в опублікованих наукових працях, рівнем виконання поставленого наукового завдання та володіння методологією наукової діяльності відповідає вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор, Лемешко Юлія Олександрівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва».

Внутрішній рецензент,

доктор сільськогосподарських наук,
член-кореспондент НААН України,
завідувач лабораторії,
ІРГТ ім. М. В. Зубця НААН

Ю. В. Вдовиченко

Підпис Ю. В. Вдовиченка засвідчую:

Вчений секретар ІРГТ
ім. М. В. Зубця НААН

Ю. В. Мільченко